

Slovenski dom

Štev. 112

V Ljubljani, v torek, 18. maja 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1087

Letalski napad na alžirske luke

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1087 pravi:

Italijanski in nemški letalski oddelki so z dobrim uspehom napadli alžirske luke.

Snoči so sovražna letala priletela nad Rim in kasneje odvrгла bombe v okolici Ostije. Bilo je nekaj škode in nekoliko ranjenih.

12.000 ranjencev iz Tunizije prepeljanih z letali v zaledje

Buenos Aires, 18. maja. s. General Gale iz glavnega štaba generala Eisenhowerja je izjavil, da je bilo po vojaških nastopih v Tuniziji prepeljanih z letali v bolnišnice v zaledju 12.000 ranjencev.

Uspešni nastopi nemških čet na raznih odsekih ruskega bojišča

Zmagoviti boji pri Velikih Lukih — Živahno letalsko delovanje nad južnim in srednjim odsekom — Letalski napad na londonsko okolico

Hitlerjev glavni štab, 18. maja, Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Z odseka okrog Velikih Luk poročajo o uspešnem nemškem bojnem delovanju. Na raznih drugih odsekih vzhodnega bojišča so nemške napadalne čete nepričakovano vdrle v sovjetske postojanke, razdejale številne bojne postojanke ter zajele ujetnike in plen. Posamezni sovjetski napadi so bili zavrnjeni deloma v sodelovanju z letalstvom.

Pri načrtnem obstreljevanju sovjetskega dovoza na južnem in srednjem odseku vzhodnega bojišča so nemška bojna letala tudi včeraj z uničujočim učinkom obstreljevala železniške postaje in veliko število vojaških vlakov vseh vrst.

Sibke angleške letalske sile so preteklo noč prodrle nad nemško ozemlje in vrge na nekatere kraje majhno število rušilnih bomb. Poškodovani sta dve dolinski zaporji, silne množine vode, ki se je razlila zaradi teh poškodb, pa so povzročile težke izgube med civilnim prebivalstvom. 8 napadajočih letal je bilo sestreljenih, 9 drugih letal pa uničenih nad zasedenim zahodnim ozemljem, izmed njih 1 po zaslugi oddelkov kopne vojske.

Nemška brza bojna letala so v noči na 17. maj več ur nepretrgoma napadala vojaško važne posamezne cilje na področju Londona z bombami težke mere. Dve nemški letali se nista vrnila s tega napada.

Višji narednik Kurt Jorg je v eni noči sestrelil 4 sovjetske bombnike.

med najostrejšim vojnim orožjem. Diplomatska akcija in reakcija se vsak dan pojavljata, dokler boj traja, obenem pa se pojavljajo tudi akcije in reakcije, usmerjene v bodočnost.

Za svojega sodelavca pri vodstvu zunanjega ministrstva je Duce že drugič poklical za državnega podtajnika v palači Chigi Giuseppeja Bastianinija, vernega fašista iz prvih časov, ki je vestno opravil že marsikatero od stranke naložene naloge, kakor tudi razne diplomatske naloge, mož, ki ima politično intuicijo, mož ravnotežja in priznanega velikega izkustva. Bastianini je neutruden delavec in uresničevalec Ducejevih zamisli.

Potem je poročevalec razpravljal o proračunskem predlogu in o izrednih postavkah, katere zahteva v sedanji vojni uprava zunanjega ministrstva. Potem se je ustavil pri delovanju ministrstva, ki spriči nujnosti, nastalih zaradi vojne, dobiva poseben značaj. Obravnava je diplomatsko delovanje, ki na široko razvija politično delo, ki naj pripravlja, podpira in ojačuje vojaško delovanje. Po pregledu dela, ki je bilo storjeno za varstvo italijanskih državljanskih in italijanskih koristi v tujini, posebno pa v vojskojnih se državah, dalje o izjemnem delu na kulturnem področju, označuje poročilo prispevek, ki ga je vojni mobilizaciji dalo osebe ministrstva. Nad 300 višjih in nižjih uradnikov je pod orožjem. S svojimi padlimi, ranjenimi in odlikovanimi so ti uradniki pozvani k opravljanju svoje diplomatske ali konzularne službe v vojnih predelih in v operacijskih področjih, vzgledno delili s četami vse nevarnosti in pomanjkanja, zlasti na Balkanu in v Afriki.

Poročevalec je prešel nato k obravnavanju političnega in diplomatskega delovanja v zadnjem letu in razlagal enotnost delovanja oziroma političnega in vojaškega področja v širokem okviru trojnega pakta in pogodbe proti Kominterni, kakor tudi istovetnost ciljev in nastopov, katerih simbol in jamstvo je vedno tesnejše prijateljstvo med Ducejem in Hitlerjem. Takšen duh prevaja tudi odnosje z drugim velikim zaveznikom Japonci. Višjim smotrom in skupnim koristim evropske skupnosti se podreajo tudi odnosji z drugimi zavezniškimi ali nevtralnimi državami. Potem obravnava poročilo posebne italijanske interese v podonavsko balkanski prostor, katerega ogrožajo Sovjeti ob podpori Londona in Washingtona.

Nato pa omenja nedavne izjave generala Franca in označuje stališče Španije, ki je, čeprav ni posegla v vojno, zapustila absolutno nevtralnost in postala nevojuskojuča se država, torej je Španija vse prej kakor pa država, ki bi ji trenutno obdobje vojne na Sredozemskem morju ne bil prav nič mar. Tudi iberijska zveza uživa v naši državi vedno večje simpatije, bodisi zaradi svojih odmevov v Sredozemlju in v Afriki, bodisi zaradi odmevov v Južni Ameriki, ki je tudi danes poklicana, da se v imenu latinskega sveta postavi po robu prodiranju Združenih držav, dočim plemenito sklicevanje na evropske vezi, ki smo ga slišali iz ust argentinskega poslanika v Španiji, pomeni, da smo mi solidarni z veliko republiko, ki je edina ostala in se edina upira novim grožnjam in nasilnostim imperializma Združenih držav. Poročilo pravi dalje, da je na vzhodnem delu Sredozemskega morja Turčija v razmerju do Italije nadaljevala s svojo nevtralnostno politiko, po drugi strani pa se pojavljajo vedno večje skrbi zaradi tega, ker je boljševiška Rusija začela ponavljati svoje zahteve po morskih ožinah in bi se utegnile zgoditi, da bi bila Turčija izrinjena tedaj, ko bi se urejevalo sredozemsko vprašanje v korist sredozemskih držav.

Posebno obširno je poročevalec obravnaval nastopanje Italije na najbolj kočljivem delu balkanskega polotoka, na prostoru od južnih obronkov Julijskih Alp pa do rtiča Matapana, ki ima namen zagotoviti temu območju področju varnost proti sleherni grožnji od zunaj, obvarovati prebivalstvo pred zastrupitvijo s tujimi nauki in zagotoviti narodom miren razvoj, prospeh njihove kulture in njihovih izročil. Poročilo razlaga težave te naloge in uspehe, ki so bili z naporom doseženi zmerom ob sodelovanju in v soglasju z domačim prebivalstvom, potem pa se bavi obsežno z Albanijo, Hrvaško, Črno goro in Grčijo in zaključuje, rekoč, da sta dve leti po končani balkanski kampanji prinesli bogata izkustva in dragocene nauke s kočljivega terišča, ki se imenuje sodelovanje med ljudstvi različnih narodnosti, kar pa je temelj za organizacijo nove Evrope. Globok čut človečnosti, ki nas prevaja v zavesti našega latinskega poslanstva, nam je približal tudi sovražnike od včeraj in jih privedel k delu za pomiritev in normalizacijo. To delo je tudi propaganda, zlasti pa rušilno komunistično delovanje pod krinko vselovnanstva moglo le malo ovirati ali omejevati. Ta lepi uspeh, ki ga je Italija dosegla v skladu z načeli, ki si jih je stavila v program, je dokaz za naše čiste namene in jo je treba upoštevati pri bodoči politiki za doseg neodvisnosti in medsebojnega sodelovanja evropskih narodov.

Govorec o spremembi po izkrcanju angleških in ameriških čet v Severni Afriki, o dejanskem če že ne o pravnem položaju Francije glede na sile osi, poročevalec brzda občutke, ki jih vzbujajo imena Tunisa, Nizze in Korzike ter junaštva italijanskih vojakov v vseh sreih, ter pripominja, da je zvesto sodelovanje med italijanskimi vojaškimi in političnimi oblastmi ter tuniškimi prebivalstvom in njegovimi voditelji kljub bližnji nevarnosti sovražne zasedbe dokazala, da Tunizija po več kakor pol stoletju nimajo Bardskih pogajanj za zadnjo besedo in da so pričakovali drugačno rešitev tunizijskega vprašanja, po

kateri bi bili varnost in italijanske življenjske koristi zajamčene, s tem da bi bile spravljene v sklad z izročili, pravicami in koristmi krajevnega prebivalstva. Glede pozabljenih vprašanj v odnosih do Francije, poročevalec naglo obravnava zadnje srečanje med Hitlerjem in Lavalom, pri katerem je bil tudi Bastianini, ter piše: »Ne da bi hoteli kršiti diplomatske tajnosti ali prehiteti razvoj dogodkov, mislimo, da lahko ponovimo tudi zdaj, kar smo ob pogajanjih italijanske vlade z Vichyjem za čas premirja zapisali v poročilu pred letom dni... Državni tajnik Bastianini je 17. aprila v zbornici potrdil, da naše zakonite zahteve glede Francije niso bile v ničemer prizadete, kar je eden bistvenih pogojev za vstop Italije v vojno, ki ga je Nemčija vedno rada in znova priznala. To zagotovilo in priznanje, zaključuje poročevalec, ohrani svojo polno veljavo tudi po srečanju z Lavalom.« Obširno poglavje v poročilu je posvečeno odgovornosti in političnemu razvoju Združenih držav ter Anglije proti Evropi in prikazuje ves postanek ameriškega ter angleškega svetovnega imperializma, ki je z nastopom v Sredozemlju zapletel vse probleme. Nasproti skupnemu in hkrati neskladnemu imperializmu ter proti boljševiški nevarnosti, ki grozi Evropi z vzhoda, sile osi znova potrjujejo vero v evropske vzore. Glede Afrike, ki je po svojem zemljepisnem in gospodarskem položaju evropski privrsek, poročilo bržni orise zgodovino evropsko-afriškega vprašanja od rimskih časov pa do predhodnikov nove Italije ter fašizma, ki je to vprašanje zajel kot glavno točko svojega političnega delovanja. Potem opominja na članke oktobra 1940, potem ko sta se na Brennerju srečala Duce in Mussolini. Zamisel, da bi ustanovili zvezo evropskih držav, ki bi brez ljubosumnosti delovale v Afriki, ni nova, ker so o njej razpravljali že v Zenevi. Proti angleškim in ameriškim grožnjam povzamejo sile osi evropsko-afriški načrt in opozarjajo nanj svobodne evropske narode.

Drugo obširno poglavje poročila je posvečeno tako imenovani poslanici Evropejcem, ki sta ga po zadnjem sestanku objavila Duce in Hitler. V novi zavesti evropske skupnosti je oživela zgodovina poskusov, ki so se v novi dobi zmeraj razbijali ob sovrajni, sili, ki se je opirala na nasprotja ter ščuvala evropske sile drugo proti drugi, netila tekmovalnost in na tem zidala politiko ravnovesja nad nasprotnimi si skupinami ter tako izvajala vojno za nasledstvo. Potem ko je poročilo poudarilo odgovornost Anglije, ki je vedno videla v zedinjeni Evropi bodočega sovražnika, zaključuje, da je spopad med Evropo in Anglijo vzrok vseh težav in vseh vojn ter tudi vzrok sedanje vojne. Ker se Anglija ne more sama postaviti po robu zedinjeni Evropi, je mobilizirala obširne celine. Tako so se načrti v Casablanci izpopolnili v diktaturo zavezniških sil, ki ležijo vse izven Evrope in katerim bi morali veliki in majhni evropski narodi žrtvovati svoje pravice, življenjske koristi, celo svojo suverenost in neodvisnost. Po sestanku med Mussolinijem in Hitlerjem stoji temu nasproti načrt neodvisnosti in edinstva Evrope ter sodelovanje evropskih narodov. Prvenstvo v tem načrtu pripisujejo Italiji in to je, v skladu z zgodovinskimi izročili, ki je od početka italijanskega preporoda ter v politiki Cavourjevi, Crispijevi in San Giulianovi zmeraj težilo za dvojni cilj: da bi dala Italiji položaj, ki ji gre v Sredozemlju ter nudila manjšim narodom varstvo Rima, ki je včasih bilo celo preveč nesebično. Mussolinija so tuje, ki niso sumljivi, imenovali »Evropejcem«. Vsa njegova politika je strnjena v tej besedi: »Evropa danes v krvi in razvalinah čuti udarce, ker ni poslušala njegovega dvajsetletnega svarila, ki so ponavljala vedno isto geslo: »Ta stara Evropa se mora odločiti. Ali se bo zavzela za celinsko politiko med evropskimi narodi, ali pa ji bodo vajeji zdrknile iz rok.«

Evropa osi se bo upirala vsem napadom na njene trdnjave, ter napela vse sile, da bodo vajeji ostale v evropskih rokah. Tak je pomen in naloga zadnjega sestanka med voditeljema ter njune poslanice vsem Evropejcem. Če jo bo Evropa sprejela ter s silo orožja branila obstoj svojih narodov, je sovražniki ne bodo premagali. Če v svojem drugem govoru v Triesteju (februarja 1921) je Mussolini bistro označil razliko med amerikanizmom in komunizmom. Ko se bo stara Evropa osvobodila te nevarnosti, bo spet lahko postala življenje in luč za vse rodove.

Pred zaključkom poročila je senator Salata, sklicujoč se na vojne operacije in na poročila vojnih ministrstev, izrekel spoštovanje in občudovanje za vse naše padle iz vseh vrst orožja, kakor tudi onem Nemčije, Japonske in ostalih zaveznikov, kakor tudi žrtvam nasprotnikovih letalskih napadov in prebivalstvu, ki doživlja težko preizkušnjo v teh barbarskih napadih. V času, ko narod bje vojno v pravem pomenu besede, je sveto vsako delo, ki stremi za tem, da ojači kreposti odpora, ki izvirajo iz zavesti o neizprosni borbi, iz pravice in iz plodnosti žrtve. Da bi obdržali in izoblikovali to zavest, je na delu tudi diplomatsko delovanje vlade, pretres proračuna zunanjega ministrstva pa nosi v tem trenutku v sebi tudi pomen svečanega akta volje in zvestobe, ki naj bi po vseh preizkušnjah današnjega časa izorodela v najvišjo mero prepričanost v zmago.

V odzvoju tega zakonskega osnutka se izraža polna solidarnost senata z delom, ki ga je pod vodstvom Duceja poklicano izvajati zunanje ministrstvo v slavo Kralja in Savojske hiše in za srečo naše domovine.

Vdanostna brzjavka albanskega ministrskega predsednika in Ducejev odgovor

Rim, 18. maja. s. Duce je prejel tole brzjavko, ki jo je nanj naslovil novi predsednik albanske vlade. Ekrem Libohova:

»Vlada, ki ji imam čast predsedovati, je ponosna na zaupanje, ki ji ga je izkazalo Nj. Vel. Kralj in Cesar, in začela svoje delo s tem, da se obrača na Vas, Duce fašizma in ustanovitelj Velike Albanije, v svoji vdanosti in zahvali. Vse naše prizadevanje bo šlo za tem, da se uvrste vse stvarjalne sile v deželj v trdnem skupnem prepričanju, ki ste ga izrazili vi, Duce: v prepričanju v zmago ob strani fašistične Italije pod

slavnim savojskim žezlom. Združeni v isti veri bomo etrili oba naroda v eno samo skalo, granitno skalo volje, da odstranimo z vsemi sredstvi vse ovire in dosežemo cilj, ki ste nam ga vi označili.«

Duce pa je na to brzjavko takole odgovoril: Visoko cenim brzjavko, ki ste mi jo poslali v trenutku, ko vlada, ki ji predsedujete, začneja s svojim delom. Zivo se zahvaljujem Vam in Vašim sodelavcem in imam zaupanje v Vaše delo, ki gre za tem, da albanski narod, zvezan s fašistično Italijo, doseže svoje blagostanje.« — Duce.

Turško mnenje o Wellesovih gospodarskih načrtih

Ankara, 18. maja. s. »Tanc« objavlja uvodnik, v katerem Sertel piše, da je bil Sumner Welles prvi, ki je rabil besedo »gospodarski napad« in da se iz enega njegovih zadnjih govorov lahko sklepa, da je na strani tistih, ki se zavzemajo za to, da se odstranijo vse carinske meje in da se upostavi splošno sodelovanje pri trgovski izmenjavi blaga. Sertel pripominja v zvezi s tem, da ne more razumeti, kako bi mogle velike industrijske države in dežele, kjer je industrija slabo razvita, sklepati sporazume na podlagi enakopravnosti. Če bi na primer Turčija — piše Sertel — hotela skleniti trgovski sporazum z Ameriko in bi bile odstranjene vse carinske meje, turški industrijski izdelki ne bi mogli vzdržati konkurence Amerike. Svoja izvajanja pa Sertel končuje s pripombo, da bi bili takšni sporazumi, kakor jih svetuje Sumner Welles, ugodni za močnejše države, onemogočali pa da bi ustanovitev skladnega gospodarskega ustroja med narodi.

Vesti 18. maja

V Odesi je prišel poslovati zavod za propagando in za proučevanje borbe proti komunizmu. Ta zavod je naslovil poziv intelektualcem vse Evrope, naj sodelujejo pri obrambi omike proti boljševiškem barbarstvu.

Ameriška vlada je izdala nalog, da morajo ameriške čete zasesti vse važne strateške točke v Panamskem prekopu, kar kaže, da se Američani boje nenadnega udara s strani japonskih izkrcevalnih oddelkov.

Argentinski list »La prensa« poroča o ameriških uspehih v gradnji ladij in piše med drugim, da so v Združenih državah spustili iz ladjedelnice v morje 16.500-tonsko petrolejsko ladjo »Schenectady«, ki se je v trenutku, ko je zdrčala v morje, razkrla na dvoje.

Iz Newyorka poročajo, da je republikanski senator Vendeberg v listih prišel s propagando v korist Mac Arthura za novega predsednika Združenih držav. Njegovega zgledu sledijo tudi drugi vplivni republikanci.

Sovražnik je spet metal eksplozivne svinčnike

Rim, 17. maja. s. Po nočnejšem sovražnikovem letalskem napadu na področje dolnje Tibere so našli eksplozivni svinčnik. Lahko se sklepa, da je sovražnik metal takšne priprave tudi na drugih krajih tega področja.

Dve bolnišnici — žrtev ameriškega letalstva

Pariz, 18. maja. s. Angleško-ameriško letalstvo je vnovič bombardiralo Boulogne ob Rokavskem prelivu. Zadeta je bila bolnišnica. Od 78 smrtnih žrtev jih 40 odpade na bolnike. Vrh tega je bilo 300 ljudi hudo ranjenih. Mesto je ostalo brez elektrike, plina in vode in vse to je močno poslabšalo položaj ranjencev in vse reševalne akcije.

Berlin, 18. maja. s. Iz pooblaščenega vira se je včeraj zvedelo, da je skupina britanskih in ameriških letal včeraj popoldne napadla nekaj nemških oporišč ob Atlantskem morju. Nemški lovci so se vrgli na nasprotnikov oddelke, ki je imel ob sebi močne lovske skupine in mu prizadejali občutne izgube še prej, preden je mogel prileteti nad svoje cilje. Po doslej prispelih poročilih so nemški lovci v spopadih zbili 17 letal, od katerih je bilo 14 ameriških večmotorikov. Tri nemška letala se niso vrnila. Napad ameriških bombnikov ni povzročil na nemških vojaških napravah nobene znatnejše škode, pač pa je bila popolnoma porušena neka nemška bolnišnica.

Izmenjava straže v Dopolavoru

Rim, 18. maja. s. V navzočnosti podtajnika stranke Della Valle je bila izvedena izmenjava straž na vodstvu Dopolavora med fašistoma Ginom Bussatijem Bonsebmujante in fašistom Marijem Gellesantijem. Izmenjava je potekla v navzočnosti višjih funkcionarjev Dopolavora. Odhajajoči predsednik je najprej ukazal pozdrav Duceju, potem pa novemu predsedniku poročal o dosedanjem delovanju organizacije. Potem, ko so se navzoči spomnili padlih in bojnikov, se je obredje končalo s pozdravom Duceju, ki ga je ukazal novi predsednik Celasant.

Nekdanji »Klub neodvisnih« razstavlja

Kratko smo poročali o odprtju umetniške razstave ki je sedaj zopet napolnila Jakopičev paviljon. Še nikoli v zgodovini Ljubljane ni bilo pri nas toliko umetniškega ustvarjanja, kakor je prav sedaj v vojnih letih. Zdi se, kakor da se hočejo umetniki odtegniti življenju okrog sebe ter se čim bolj posvetiti umetnosti. Krog in krog nas hrup, toda v ateljejih vlada mirno delo. Ta značilnost našega časa bo nekoč nedvomno dovedla zgodovinarja do nekaterih važnih zaključkov, predvsem od tega, da naši umetniki nikakor niso izgubili ne poguma in ne volje do ustvarjanja.

Jakopičev paviljon je zadnje mesece skoraj kar vedno zaseden, dasi imamo v Ljubljani še nekaj drugih lepih prostorov, kjer se tudi vrste razstava za razstavo in ni prav nič čudnega, če imamo v Ljubljani večih kar po tri, če ne celo štiri umetniške razstave hkrati.

Tokrat razstavlja v Jakopičevem paviljonu šest umetnikov, o katerih ne moremo že več reči, da so najmlajši in tudi pri prav mladih niso več, temveč so po starosti in po dosedanjem umetniškem delu že nekako v lepih moških letih. So to slikarji Stane Kregar, Zoran Mušič, Nikolaj Omersa in Maksim Sedej ter kiparji Zdenko Kalin in Karel Putrih. To so člani nekdanjega »Kluba neodvisnih« in jih torej še vedno družijo prijateljske vezi, dasi hodi med njimi v umetnosti vsak svojo smer. Manjkajo morda še Marij Pregelj, Evgen Sajo- vic ter Nikolaj Pirnat, pa bi imeli kompletni nekdanji »Klub neodvisnih«. Ti pa, ki razstavl- jajo, so seveda že stari znanci našega občins- tva in sedanjí obiskovalci imajo prav lepo pri- liko, da morejo sedaj primerjati nekdanje umet- nine s sedaj razstavljenimi in točno spoznati njihovo razvojno pot. Od nekdanjega »šturmin- dragovstva« je pri teh umetnikih le še malo sledi. Temeljito so se unesli vsi in sedanje umetnine kar močno spominjajo ter se približu- jejo pravemu realizmu.

Najdaljšo pot je napravil nedvomno Stane Kregar. Ako ne bi imel svoje in zanj tako zna- čajne osebnosti, ki je ista pri njegovi- vseh nekdanjih surrealističnih slikah kakor pri sedanjih močno realističnih, potem bi človek težko spoznal sedanjega Kregarja. Nekaj pa se je Kregar le naučil v svoji revolucionarni dobi, namreč risati v globino in tako izgledajo njegove figure v kompozicijah kar plastično. To velja za razstavljen »Perice«, za »Dečka z riba- mie«, za »V ateljeju«, prav tako tudi za neka- tere portrete. Skupno razstavlja Kregar okoli 20 slik, sama olja, Obiskovalec pa bo presene- čen, da je Stane Kregar razstavljal tudi nekaj iz- vrstno posređenih cvetličnih tihožitij, ki se od- likujejo po nežnosti in intimnosti. S temi tiho- žitij je Kregar dokazal, da popolnoma obvlada vse fine barve.

Pravo nasprotje Staneta Kregarja je Mak- sim Sedej. Medtem ko Kregar ljubi plastiko fi- guralnih kompozicij, pa Maksim Sedej zavestno ne priznava prostora, temveč hoče ostati čist slikar, ki pozna samo ploskev. Dvoje dimenzij mu popolnoma zadostja, da pove vse, kar hoče. Razstavlja 11 olj, in sicer skoraj same figuralne kompozicije, le nekaj krajinskih motivov. Pre- seneljiv je izraz, ki ga daje Sedej obrazom. Brez raznih efektnih pripomočkov daje na pri- mer očem in licem tako prepričljivost, da človeka presune ali vsaj gane. To je tudi Se- dejeva posebnost.

Zoran Mušič ima svojevrstno kulturo v bar- vi. Ne ljubi ne rdeče, ne zelene, temveč izbira bolj motne in sive, kar daje njegovim slikam nekaj starinski patiniran izgled. Močan je v liniji, svojevrsten pa je v izbiri motivov. Raz- stavlja kakih osem olj, od katerih pa dveh zanj najbolj značilnih ni v katalogu, namreč slika razpela in slika notranjosti frančiškanske cerkve. Občutja resnobne, ki jih taki motivi za- hteevajo, se izvrstno prilaga Mušičevi izbiri barv

Kako je na ljubljanskem živilskem trgu

V Ljubljani, 18. maja.

Tržno življenje se sedaj že prav zgodaj začenja in razvija v primernem tempu tja do 11 dopoldne, ko nato že vse popravilo, ostanejo le branjevi, ki prodajajo razno uvoženo bago. Nekateri trnov- ske in krakovske prodajalke so postale praktične in varčne s časom. Pridejo prav zgodaj na trg. Zasedejo določeno jim mesto in kmalu vse popro- dajo, tako da se že prav zgodaj, celo pred deveto vračajo domov, ko so druga leta stale na trgu po celo dopoldne.

V ponedeljek so bile nekatere značilne spre- membe v cenah. Zgodnja, mehka glavna solata je dobila uradno maksimalno ceno 6 lir kilogram, ko je bila še v soboto cena 10 lir za kilogram. Zelo se je znižala cena berivki, ki je bila najprej po 20 lir kilogram, pozneje 10, nato po 6 lir kilo- gram, ko je bilo kar na kupe. Sedaj je maksim- alna cena za berivko določena na 3,50 lir kilo- gram. Ta cena je bila objavljena v dnevnih čas-

in tehniki. Zato pa te slike učinkujejo poleg tega še zelo dekorativno.

Nasprotje Mušiča glede barv je Nikolaj Omersa. Ta ljubi žive barvne kontraste, zlasti v svojih cvetličnih tihožitjih, katerih ima kakih pet razstavljenih. Barve so naglašene tudi v njegovih krajčinah, dasi so njegovi zimski motivi bolj si od poletnih. Njegov avtoportret je zelo zgovoren in prepričevalen. Skupno razstavlja Nikolaj Omersa 16 olj.

Kipar Karl Putrih razstavlja devet plastik. Je to soliden in resen umetnik. Pet moških portretov, in sicer 2 v mavcu, 2 v bronu in eden v žgani glini, dokazuje, da Putrih jemlje kiparsko umetnost resno. Ti razstavljeni por- tretji izražajo resnične osebnosti in so obrazi res življenjski, naravni, daleč od sleherne iz- umetničenosti. Ostale štiri plastike, »Dita«, »Ženski torzo«, »Ženski akte« in portret neke gospe spadajo v isto vrsto, s katero mora pač vsak resen kipar pred občinstvom dokazati, da obvlada kiparsko tehniko in estetiko v celoti in to je Putrih nedvomno.

Zdenko Kalin razstavlja le troje plastik med temi posređenimi portreti pok. Ivana Vavpotiča v mavcu. S to plastiko se je ta skupina hkrati lepo oddaljila spominu pokojnega vodilnega organizatorja slovenske umetnosti in velikega starejšega umetnika. Ostali dve plastiki, »Žen- ski akte« in portret neke gospe, dokazujejo prav dobro kiparsko znanje Zdenka Kalina.

V celoti predložuje ta razstava prav ugodno in nas prepričuje o zelo pomembnem napredku razstavljalcev umetnikov v kvalitativnem ozi- ru. Marsikaj pomislek, ki je kdaj pred leti vla- dal glede bodočnosti članov nekdanjega »Kluba neodvisnih«, je sedaj končno veljavno razpr- šen in ti so se s sedanjo razstavo v našem umet- niškem življenju — upajmo dokončno in ne- preklicno — afirmirali!

C. K.

Ljubljanska kopališča so oživila

Posebno prijetno je na Ljubljani - Pogumni kopalci že pridno plavajo

Ljubljanska kopališča, mislimo seveda tista, ki so na prostem, so že oživila. Preteklo so- boto je bilo odprto in dano svojemu namenu ljubljansko elitno kopališče SK Ilirije, ki je znano po svoji udobnosti in lepi ureditvi tudi daleč preko meja našega lepega mesta. Kopa- liška uprava skrbi z dneva v dan, da svojim gostom nudi čim več razvedrila, da jim ustreže, kar se ustreži, da se kopalci razvedre in spočijejo od dnevnega napora po službah.

Voda v bazenu je kakor kristal, ki se le- sketa v bleščečem soncu. Večina obiskovalcev pride na kopališče zaradi tega, da telo izpostavi- vijo blagodejnemu sončnim žarkom, da jim koža porjavi, da bodo že lepo rjavi, ko bo pritisnila prava vročina in se bodo postavili pred tistimi belokožci, ki bodo priromali na plan čez nekaj tednov. Da, sončenje je danes prva stvar; sonce koristi zdravju in človek se v njegovih toplih žarkih počuti prerajenega.

Pa tudi za otroški droljž je na Iliriji do- bro preskrbljeno. Malčki imajo na razpolago majhen vrtljak, na katerem si preganjajo čas. Seveda je kar na nožni pogon. Pa nič zato, saj je toliko mamice, ki vrte ta mali vrtljak, samo da je njihovim malim prijetno, da se razvedre in da ponoči dobro spe. V majhnem bazenčku ta otroški droljž čofota, moče vodo nase in se razposajeno valja. Nič boljšega, nič bolj pri- jetnega za otroke, ki imajo tako radi vodo. — Pri pogrnjenih mizah pa sede tisti, ki ne mo- rejo reči, da so se kopali, pa da pri tem ne bi zvrnili toliko in toliko vrčkov svežega piva, nekaj deci dobrega evičke, ne prigriznila te ali one zemeljske dobrote, ki jih dobite v točilnici. Če že ni kartanja, pa je na mizi vsaj šahovnica in konji ter tekači, pa ostale figure romajo od

Gostovanje Mafalde Favero

Ta pevka je ena izmed najslovitejših ita- lijanskih primadon. V Ljubljani bo nastopila prvič v torek, 18. t. m. kot Mimi v »La Bohème«, v četrtek pa v haslovni partiji v »Madame Butterfly«. Opozarjamo na gostovanje te od- lične umetnice. Veljale bodo cene od 60 lir navzdol. Predprodaja vstopnic za obe predsta- vi je v Operi.

Natečaj za propagandni turistični plakat

Prijave se bodo zaključile 20. maja.

Umetnike pokrajine opozarjamo, da se bodo v četrtek 20. t. m. zaključile prijave za so- delovanje na razstavi propagandno turističnega plakata, ki jo bo priredilo Pokrajinsko pover- jenstvo za tujski promet.

S to razstavo je dana umetnikom prilika, da pokažejo s svojimi deli posebnosti in značaj slovenske zemlje. Dela morajo učinkovito po- kazati z umetniškega, kakor tudi dokaznega stališča način življenja ali pogleda na pejzaže Ljubljanske pokrajine tako, da je lahko takoj mogoče oblikovati motiv propagandno turistič- nega pomena. Naravne lepote naše zemlje, na- rodne noše, etnografske posebnosti pokrajine in njena tradicija nudijo umetnikom dovolj učinkovitih motivov.

Kompozicije v barvah, dimenzije 0,62 širine in 1 m višine, morajo biti pripravljene za ta- kojšnjo reprodukcijo za tisk in barve.

Razstava bo 12. junija, če bo dospelo vsaj 10 del, ki bodo izbrana za tekmovanje za na- grade 5000 lir.

Interesenti naj se obrnejo za informacije na Pokrajinsko poverjenstvo za tujski promet, Gledališka 11.

konca do kraja, dokler ne pade mat. Na ležal- nih pričinah pa vsi ostali v prijetnem pomen- ku. Vsem mogočemu se pogovarjajo, vse pa je tako zanimivo, da bi jih človek poslušal ves božji dan.

Takšno je življenje na Ilirijanskem kopa- lišču.

In na Ljubljani? Reči smemo, da je tudi tam prijetno, gotovo pa se tam počutijo še mnogo bolj udobno tisti kopalci, ki imajo raje pogled v prirodo, daleč tja proti južnemu Kri- mu in okoliškim hribom. Pa tudi del Kamniških planin se jim odpira pred očmi. Povsod visoka trava, ki pada pod koscevo kos, prijeten vonj po senu in cvetlicah, ki se bohote v prikritih cvetovih. Takšna je priroda okrog kopališča na Ljubljani. Človeka vabi, da bi šel tja ob bregu Ljubljanske narzgor, da bi se spočil, sprehodil, oddahnil. In na samem kopališču? Kopalec je od dneva do dneva več. Stari, lan- skoletni znani kopalci prihajajo, eni že močno zagoreli, drugi še bledični, vsi pa z željo, da se naučijo sonca. Polezavajo po klopih, se po- govarjajo in krajšajo čas. Od časa do časa kateri izmed najpogumnejših skoči v vodo, vod- ni curki udarjajo na vse strani in junak že izgine pod vodo. Tiste, ki leže na pričinah, kar strše, tudi plavalec se strše, ko pride iz vode, pa možato zatrdi, da ni, tako hladno v vodi, kakor se zdi. Velikokrat hoče biti preveč mo- žat, sam pa se trese kot šiba na vodi.

Igralci odbojke imajo spet na svojem delu kopališča svoje brige in težave: sezona je že skoraj v polnem razmahu, saj kar se odbojke tiče, igrašča pa še nimajo, ti ubogi odbojkarji. Lansko jesen so igrisče razrili, da bi ga pre- novili, zboljšali, zdaj pa hite z delom, da je jo- lopate in krampi pojejo, volnik dovaža ogorko. Pa ni vedno točen, in to gre odbojkarjem na živce. Kupe odviše presti so že odpejali in zdaj čakajo od dneva do dneva samo tega vrazlega volnika, da jim pripelje material, kakor se izražajo. Komaj pripelje voz ogorkov, že so ti presejani skozi mrežo, debelejšje kose zvaljajo s težkim valjarjem. Igrisče bo res od- lično, samo kdaj bodo z delom pri kraju. Po- stavili bodo nove kole in tudi novo mrežo bodo dobili, saj lanska res že ni za nobeno rabo.

In balincarji? No, ti so začeli svojo balin- carsko sezono med prvimi. Se ko je bilo ožra- je hladno, so prihajali na partije, da so zma- govalci oženili premagance za nekaj kovancev ali pa za nekaj litrov žlahtne kapljice. Zdaj pa so že v polnem razmahu in da jih vidite, kako vam igrajo. Menda bi jih še smrt ne zmota- lila pri približevanju in »aresti«. Včasih se tudi malo sporečejo, pa to že mora biti, sicer igra ne bi bila. Preden je igre konec so že spet prijatelji in potem skupaj polokajo tisto, kar so zabalinčali. Na slabšem balinšču pa posku- šajo balincarsko umetnijo manj izurjeni. Tam pa je smeja in zabave dovolj. Igrajo za kratek čas, kaj jim mar izgubljena partija.

Obveznost predložitve zdrav- niškega recepta za prodajo nekaterih zdravniških specialitet

Člen 1. — Predpisuje se obveznost predložitve zdravniškega, za vsak primer posebej obnovega recepta za prodajo naslednjih zdravilnih specia- litet: 1. Pervitin trdke Temuler Werke v Berlinu, na osnovi 1 fenil — 2 metilaminopropan klorhi- drata; 2. Sinapina trdke Recordati di Correggio, na osnovi beta-fenilisopropilamin sulfata; 3. Mi- metina Znanstvenega zavoda za Beneficio v Pado- vi, na osnovi beta-fenilisopropilamina; 4. Stenami- na trdke Lepetit v Milanu, na osnovi d-fenil- isopropilmetilamin klorhidrata in α-fenilisopropila- min sulfata; 5. Arilina trdke Valeas v Milanu, na osnovi metilaminodibenzil etra; 6. Propomina trd- ke Gentili v Pisi, na osnovi 1 fenil — 2 metilami- nopropan klorhidrata; 7. Psichergina trdke Carlo Erba v Milanu, na osnovi 1 fenil — 2 metilami- nopropan klorhidrata; 8. Dolantin trdke Co-Fa v Milanu, na osnovi klorhidrata 1 metil — 4 fenil- piperidin — 4 etilnega karbonata; 9. Dolisina trd- ke Carlo Erba v Milanu, na osnovi 1 metil — 4 fenilpiperidin — 4 etilkarbonat klorhidrata; 10. Dolisina B trdke Carlo Erba v Milanu, na osnovi klorhidrata 1 metil — 4 isopropilnega karbonata; 11. Dolosil trdke De Angeli v Milanu, na osnovi klorhidrata 1 metil — 4 fenilpiperidin — 4 etilnega karbonata; 12. Nicalgene trdke La Chimica Far- maceutica v Milanu, na osnovi klorhidrata etil- nega etra 1 metil — 4 fenilpiperidin — 4 ogli- kove kisline; 13. Simes alina trdke Simes v Mila- nu, na osnovi klorhidrata etilnega etra n-metil- piperidin fenil oglikove kisline; 14. Adolens trd- ke S. A. L. C. I. v Milanu, na osnovi klorhidrata 1 metil — 4 fenilpiperidin — 4 etilnega karbonata; 15. Medefina trdke Farmaceutici Italia v Milanu, na osnovi klorhidrata etilnega etra 1 metil — 4 fenilpiperidin — 4 oglikove kisline; 16. Oraldina trdke Boniscontro e Gazzoni v Torinu, na osnovi fenilisopropilamin sulfata; 17. Propilformina trdke Boniscontro e Gazzoni v Torinu, na osnovi fenil- isopropilamin sulfata; 18. Tebasolo trdke Fabbria romana prodotti chimici v Rimu, na osnovi kodei- na dimetilamidisokinazina in papaverina.

Člen 2. — Zdravniki, ki predpisujejo specia- lite, za katere velja obvezna predložitve recepta iz prednjega člena, morajo v receptih, pisanih z neizbrisnim sredstvom, razločno navesti ime, pri- imek in stanovališče bolnika, kateremu izdajo re- cept, označiti v njem s črkami dozo predpisane specialitete in navesti način, količino in presledke, kako naj se jemlje, ter nato pod predpis postaviti datum in svoj podpis.

Člen 3. — Lekarnarji so dolžni pregledati, ali je sestavljen recept na način, predpisan v pred- njem členu in če ni, ne smejo oddati zahtevane specialitete. Poleg tega morajo obdržati izvorni recept in ga shraniti.

Člen 4. — Kršitelje določb te naredbe kaznuje, če ni dejanje hujše kaznivo, oblastvo iz naredb z dne 26. januarja 1942-XX št. 8 in z dne 25. no- vembra 1942-XX št. 215 po določbah teh naredb v denarju od 100 do 2000 lir.

V hujših primerih se zviša kazen v denarju do pet tisoč lir in se poleg nje izreče lahko tudi kazen zaporu do dveh let.

Visoki komisar odredi lahko začasni, event. pa tudi trajni odvzem lekarniške koncesije.

Z Gorenjskega

Smrtna kosa. V Kamniku in okolici so umrli: Amalija Virant, Martin Kotnik, Francka Vavpotič, Franc Bachman iz Šmehorja na Koroskem, Jože Kvas s Homca, Marija, Mihelič z Olševka, Marija Trojanšek in Marija Perma z Brezja. Na Golniku in okolici so umrli: Emil Boncelj iz Dolnjih Du- pelj, Marija Mali iz Repenji, Franc Markovič iz Zg. Tenetiš, Marija Studen iz Pangričev, Ange- la Perko iz Stenišnega. V Trzinu so umrli: Anton Plečnik in Bogomir Stegnar, v Kranjski gori Ja- nez Mertelj in Gregor Zerjav, v Bohinjski Srednji vasi Francka Iskra in Jože Znidar, v Kamni go- rici Kristina Stanovnik.

Slabe posnetice. Gorenjski tednik piše: »Obis- kovalec, ki gre odprti oči po Kranju in poln za- nimanja opazuje napise trdk, rokodelcev in tr- govcov, naj ne bodo ti napisi za podlago priučil- ve nemščine! Zalosten in osupel mora ugotoviti, da se ne sklada velik del teh napisov z nemškim pravopisom. Ker je to ozemlje zdaj že nad dve leti pod nemško upravo in je uradni jezik nem- ški, lahko sklepamo po lastniku trdke, ki do zdaj ni smatral za potrebno, da popravi te napa- čne napise svojega obrata. Ali je dobro premislil, da je ta napis na njegovi hiši javna posnetica?« — Članek nato navaja in popravlja različne na- pake ter končuje: »In kje se vsega tega učimo? V brezplačnih jezikovnih tečajih nemške delavske fronte.«

Smrtna kosa. V Šenčurju in okolici so umrli: Ivana Mubi, Bernardina Deželak, Ivana Snedeč, V. Zireh in okolici so umrli: Francka Kokalj, Tina Erznodnik, Janez Kopač, Valentin Bogataj, Edvard Gredler, V. Cerkijah in okolici: Angela Lušovec, Pavla Jerič, Marija Stare, V. Medvodah in okolici: Anton Okršlar, Anton Sink.

S. S. VAN DINE:

Hani ga je z velikim zanimanjem opazoval. Počasi se je približal ter se vstopil poleg policistov. Z očmi je nadvse pozorno zasledoval vsako kretanje, dolge roke, ki so mu visele ob trupu, pa so se nemirno stiskale v pesti.

»Ne boste našli mojih prstnih odtisov na tem Sakhmetinem kipu, gospodje,« je spregovoril tiho in odločno. »Kip sem večeraj očistil... Niti kakšnih drugih prstnih odtisov ne bo na njem. Boginja masčevanja je udarila po svoji lastni volji in s svojo lastno močjo in se ni poslužila kakšnih človeških rok, da bi ji pomagale pri njenih pravičnih dejanjih.«

Heath je posmehljivo pogledal Egiptčana, a Vance se je obrnil z nekim zanimanjem k njemu in ga vprašal:

»Kako veste, Hani, da vaših prstnih odtisov ni na kipu? Saj ste ga vendar večeraj vi postavili sem gor.«

»Da, effendi,« je odvrnil mož, ne da bi umaknil svoj pogled z Dubois, »postavil sem ga tja gor jaz, toda spoštljivo. Ko smo ga vzeli iz zaboja, sem ga lepo očistil od nog do glave. Potem sem ga prijel in postavil na polico, kakor mi je ukazal dr. Bliss, effendi. Ko je bil na svojem mestu, sem opazil, da se na njegovi gladki površini poznajo sledovi mojih rok. Zato sem vzel mehko usnjato krpo in sem ga očistil, da se je spet svetil, a duh boginje Sakhmet je užaljeno zrl na vse te ukradene dragocenosti, ki so v tej dvorani... Nobenega znaka ni bilo na tem kipu, ko sem ga pustil tu...«

»Pa dobno, dragi moj, zdaj so na njem prstni odtisi,« je pojasnil stotnik Dubois mirno. Vzel je močno povečevalno steklo in ga nastavljal na debele noge črnega kipa. »In še celo zelo jasni prstni odtisi... Zdi se mi, da jih je pustil na njem lopov, ko

je privzdignil kip... Odtisi obeh dlani se zelo lepo vidijo...«

Daj mi pripravo za posnemanje prstnih odtisov, Bellamy.«

Bliss se ni prav preveč zmenil za izvedence, ko so stopili v dvorano, a čim je spregovoril Hani, se je prebudil iz svoje čemerne omotice in je vso svojo pozornost osredotočil na Egiptčana. Odkar je stotnik Dubois povedal, da so na kipu res prstni odtisi, se je Bliss s široko odprtimi očmi zazrl v kip. Vse se je v njem nekam preobrnulo. Postal je tak, kakor človek, ki ga nekaj silno teži in mu stiska srce. In še preden je stotnik Dubois nehal govoriti, je vstal in vzkliznil:

»Sam Bog naj me reši! Njegov glas je bil tak, da me je kar mrz s preletel po kosteh.«

Njegove besede so zbudile globok vtis. Celot Vance je bil videti prvi hip nekoliko zbehan in nič več tako miren kakor prej in kakor običajno. Približal se je majhnemu pepelniku ter si ugasnil smotko, čeprav je ni pokadil še niti do polovice. Heath je prvi pretrgal napeti molk, ki je nastal po Blissovem vzklizu. Vzel si je ugaslo smotko iz ust in stisnil čeljusti.

»O tem pač ni nobenega dvoma, da so ti prstni odtisi vaši!« je dejal. »Čigavi pa naj bi bili, če ne vaši?«

»Trenutek, prosim! Vance je spet dobil popolno oblast nad seboj in njegov glas je postal znova brezbržen. »Včasih so prstni odtisi lahko zelo zmotna sled. Odtisi na kakšnem predmetu, ki je bil z njim kdo umorjen, ni treba da bi morali nujno biti odtisi morilec. Ugotoviti moramo, kdaj in ob kakšnih okoliščinah so bili narejeni.«

Stopil je k Blissu, ki je še vedno nepremično zrl v Sakhmetin kip kakor človek, ki ga je nekaj silno prizadelo.

»Povejte, gospod doktor,« je dejal nadvse vljudno, »kako vendar veste, da so ti prstni odtisi vaši?«

»Kako to vem?« Bliss je vdano in nekam medlo ponovil Vancejevo vprašanje. Zazdelo se nam je, kakor da se je kar postaral, in njegova razorana lica so bila videti nekam mrtvaška.

»Zakaj, oh, za božjo voljo, zakaj sem jih naredil vprav jaz!...«

Šnoči sem jih pustil, ali boljše rečeno, davi navezgodaj...«

preden sem se vrnil v svojo delovno sobo. Prijel sem kip za uoge vprav tam, kjer ta gospod pravi, da se vidijo prstni odtisi.«

»Pa kako ste vendar to storili, gospod doktor?« je vprašal mirno Vance.

»Bil sem preveč zamišljen. In na to sem bil že čisto pozabil ter sem se spomnil, šele ko sem slišal govoriti o prstnih odtisih.« Bliss je govoril z mrlično naglico. Zdelo se je, kakor da čuti, da je vse njegovo življenje odvisno samo od tega, če bodo nje- govim besedam verjeli. »Ko sem izgotovil davi okrog treh tisti strokovnikov, sem stopil sem v tole muzejsko dvorano. Pravil sem bil namreč Kyleju o dospelih predmetih in sem se hotel pre- pričati, če je vse v redu, preden si pride Kyle te stvari ogledat... Veste, gospod Vance, vse je bilo odvisno od vtisa, ki bi ga nanj naredile te nove dragocenosti... Ogledal sem si stvari tamle v zadnjem predalu in sem potem zaveso zagnil. Ko sem že hotel oditi, sem zagledal, da Sakhmetin kip ni bil dobro postavljen na polico... Zato sem znova stopil tja, ga pravilno namestil, pri čemer sem ga prijel za uoge...«

»Oprostite mi, Vance, če se vmešavam,« se je oglasil Scarlett in stopil korak naprej. Na njegovem obrazu se je razodeval precejšen nemir. »Lahko ti zagotovim, da je bilo to dr. Blissovo dejanje čisto razumljivo, naravno. On je naravnost ljubosumen na red, smo si v šali dejali včasih druga drugemu. Nikdar si nismo upali postaviti kakšne stvari tja, kamor ne spada. Nikdar mu nobena stvar ni na pravem mestu in jo vselej prestavlja drugam, kakor pa smo jo postavili mi.«

Vance je prikal.

»Torej, če se ne motim, Scarlett, misliš takole: Če je bil kak kip postavljen nekoliko postrani, je bilo dejansko povsem nujno, da ga je dr. Bliss, čim je to opazil, postavil spet pokoncu.«

»Da, tvoj sklep je brez dvoma pravilen.«

»Hvala lepa.«

Vance se je obrnil k Blissu z vprašanjem:

»Vaša razlaga je torej ta, da ste prestavili kip, ga pri tem prijeli za uoge, nato pa odšli naravnost v posteljo, ne?«

Obilo je Ljubljana vsadila krompirja in fižola

Zanimiva pravda na okrajnem sodišču — Imamo do 76 vrst fižola

V Ljubljani, 18. maja.

Poučni, zanimivi in vzpodbudni so dostikrat kratki epireodi in ogledi raznih novih in starih obdelanih zemljišč, ki so jih letos spet prevzeli v obdelovanje mali obdelovalci od mestne občine ljubljanske ali pa od dobrih zasebnikov, ki radi vidijo, da jim je drugače mrtvi svet obdelan in da kaj donaja, četudi drugemu človeku, ne lastniku. Mnogi zasebniki so bili res plemeniti in so dali malim ljudem, ki imajo dobro voljo in veselje, precej zemlje brezplačno v najem.

Naj pa kot kronisti tudi približamo žalostno dejstvo, da se med zasebniki v Ljubljani dobe brezsrčni in zlobni ljudje, ki skušajo iskati dobiček in celo navijajo najemnine za zemljo.

Pred ljubljanskim okrajnim sodiščem se razvija tudi za pravnike zanimiva civilna pravda, ko gre za odškodnino oziroma za njivo, ki jo je dal neki lastnik, stanujoč v zapadnem delu mesta, v najem več strankam. Te so vzele obširne travnike, obsegajoče nad 1000 m² že pred sedanjo vojno v najem. Posesniki so stranke plačevale za ta svet letno najemnino tisoč takratnih dinarjev. Stranke so si napravile lepe njivice in jih tudi pošteno pognojile. Leta 1941, ko je bil denar zamenjan, pa je ta lastnik napravil kaj čudno denarno oziroma valutno operacijo in transakcijo. Nekdanje dinarje je spremenil v lire kar at pari. Najemniki so potrpežljivo in so to operacijo prenesli ter začeli za svet plačevati 1000 lir najemnino. Letos pa ta mož še ni bil zadovoljen. Najemnikom je povzročil najemnino kar za 500 lir, tako da bi morali ljudje za ta travnik, ki je bil spremenjen v rodovitne njivice, plačati letos celo 1500 lir najemnino. To je bilo najemnikom vendar preveč! Prijavili so ga prokuratorskemu uradu, ki mu je naložil primerno denarno kazn. Sedaj pa se je mož maščeval. Najemniki so svet že obdelali, toda on je šel in vse njive vnovič preoral. In prišlo je sedaj do odškodninske pravde, ki so jo najemniki vložili pri okrajnem sodišču. Na prvi instanci so pravdo iz formalnih in drugih razlogov izgubili, toda vložili so proti sodbi priliz na okrajno sodišče, ki bo spor rešilo v nekaj dneh. Pravda pa se bo najbrž zavlekla še na zadnjo sodno instanco, na vrhovno sodišče.

Čas za saditev krompirja je že minil. Povsod so ljudje nasadili mnogo krompirja različnih vrst, zlasti zgodnjega, pa tudi poznega. Mestna občina ljubljanska sama je na različnih krajih posadila krompir, tako posebno v Zvezdi. Tu so letos vsadili krompir samo na štirih krajih, kjer je krompir začel sedaj že lepo pogojati. Ostali štirje otoki so ostali neporezani in so sedaj lepo zeleni, tako da napravljajo Zvezda na človeka kaj prijeten viš. Mali obdelovalci so nasadili prav tako velike množine krompirja.

Sedaj je zadnji čas za saditev fižola. Tega je bilo samo na njivah malih obdelovalcev vsaj enega do 1000 kg. Ljudje so najraje sadili visoki fižol, posebno cipri in koks. Kakor je dognala kmetijska poskusna in kontrolna postaja, raste v nekih krajih do 76 vrst fižola, in sicer 26 vrst nizkega, 46 vrst visokega in 4 turške vrste. Nizek fižol najraje sade po nekaterih krajih med krompirjem ali pa med koruzo. Visoki fižol ali prekljar ali natiški fižol

pa na kmetih splošno sade ob zelnikih, tako da ima fižol od vseh strani obilo sonca, zraka in svetlobe. V Ljubljani je lahko opaziti, da so nekateri ljudje visoki fižol nasadili zelo skupaj in na gosto, kar pa ni pravilno. Visoki fižol uspeva

Nekaj divjih zeli, ki jih lahko rabimo za hrano

Vojni čas je prisilil mnogo gospodinj, da so se pričele podrobneje zanimati, kaj vse se lahko uporabi za hrano. Po naših gozdovih in travnikih raste veliko število rastlin, ki leto za leto prodajajo, ne da bi imeli od njih kaj koristi. Pa je vendar rastlinska hrana okusna, zdrava in tudi nasitljiva. Posebno divje rastoče zeli hranijo v sebi dragocene rastlinske hormone in vitamine, ki so za naše zdravje nujno potrebni. Ogledimo si torej nekaj rastlin, ki jih lahko uporabljamo za špinačo, zelenjarno juho in solato.

Kozja noga, regačica (aegopodium podagraria), raste v senčnih gozdovih, ob potih in kot plevel po vrtovih in parkih. Mladi listi dajo izborno solato, za špinačo pa primešamo polovico listov vrtnice špinače.

Marjetica (bellis perennis) je vsem znana rastlina. Mlade in nežne listke lahko primešamo drugim solatam in špinači.

Kurja čevca (stellaria media) je znan plevel in zdravilna zel, ki je zelo bogata na kaliju. Primešavamo jo solati in špinači.

Lapuh (tussilago farfara) je kot zdravilna rastlina zelo razširjena. Mlade liste in cvetne peclje brez popkov in cvetov primešamo drugim solatam, ali naredimo res okusno špinačo. Za enolončnico primešamo lapuhovim listom še pljučnico, motovilac in gabez, ter dodamo krompirja in nekoliko mesa.

Sretna (geum urbanum) raste po gozdovih, grmovju in ograjah. Liste uporabljamo za zelenjarno juho, špinačo in solato.

Lobodnica, divja špinača (chenopodium bonus henricus). Kakor že ime pove, lahko napravimo iz lobodnice izvrstno špinačo, zelenjarno juho in solato. Za hrano nabiramo mlade liste in vrške. Njen sorodnik beli kozji rep (chenopodium album) je že dolgo časa poznana rastlina, ki se da izborno pripraviti za zelenjarno juho in špinačo.

Pljučnik (pulsatilla officinalis) raste pod grmovjem in listnatim drevjem. Mladi listi, ki še niso raskavi, so primerni za juho, špinačo in solato.

Gabez (silyphium officinale) je nadležen plevel, ki raste povsod, posebno na vlažnih travnikih in bregovih. Mladi listi in poganki so primerni za špinačo in juho. Nekoliko debelejša peclje pripravljamo kakor šparglje.

Gorčico (sinapis arvensis) uporabljamo kakor lobodnico.

Potočnica, vodna kreša (nasturtium officinale). Iz mladih listov pripravimo okusno in zdravo solato. Liste lahko primešamo tudi špinači.

Kozja brada (tragopogon pratensis) raste po travnikih in vsebuje sladak mleček. Liste in mlade pogankje uporabljamo za špinačo.

Slezena (malva vulgaris — neglecta) je plevel, ki raste ob potih. Od slezene rabimo liste in peclje za špinačo.

Mladi listi ozkolistnega trpotca (plantago lanceolata) dajo primerno pripravljeno dobro solato, juho in špinačo.

Čemaž, divji česen (allium ursinum) močno diši po pravem česnu. Mlade, narezane liste dodamo mestu česna solatam.

Koprivo velika (urtica dioica) so že od nekdaj rabili za špinačo. Uporabljamo le mlade vrške in liste.

Strašnica mala (sanguisorba minor) raste po suhih apnenih travnikih. Mlade liste, pogankje in cvetoče glavice rabimo za dodatek k paradiznikovim omakam, ribam, pri vlaganju kumar in zelenih paradiznikov. Rastlina sama da izborno juho.

Regrat (taraxacum officinalis) je najbolj poznana solatna zel, saj da zgodaj spomladi sočno mlade liste, iz katerih pripravimo zdravo solato.

EIAR — Radio Ljubljana

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

Torek, 18. maja: 13. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.10. Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12. Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijanec — Simfonična glasba — 14. Poročila v italijanščini — 14.10. Simfonična glasba — 14.25. Orkester vodi dirigent Rizza — 15. Poročila v slovenščini — 17. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 17.10. Pet minut gospoda X — 17.15. Plošče »La Voce del Padrone — Columbia« — 19. »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30. Poročila v slovenščini — 19.45. Politični komentar v slovenščini — 20. Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20. Pripombe k dogodkom — 20.40. Mozart: Vse so enake — V odmoru: Predavanje v slovenščini. Po končani operi: Poročila v italijanščini.

na primerno širokem prostoru. Letos so mnogi nasadili razne vrste fižola, ki so ga dobili pri prodajalcah semen.

Nekatere so semenski fižol prodajale na mero, ki je bila po litri ali pa še več. Lani je bilo na njivah malih obdelovalcev in drugod v mestu posajenega do 500 kilogramov fižola.

Naposled naj končamo: obilo je Ljubljana vsadila krompirja in fižola.

Kakor vidimo, imamo po naših travnikih in gozdovih mnogo užitnih rastlin. Odrpaviti moramo le plevel, da so divje zeli le za živali. Moderna zdravniška znanost vedno bolj poudarja, da se povrnemo k naravi. In kaj je bolj naravnega, kakor rastline naših polj in gozdov.

S štajerskega

Proslava materinskega dne. Kakor vsa država, tako je tudi Spodnja Štajerska v nedeljo proslavila materinski dan. To pot niso porabili toliko cvetja kakor druga leta, ker so štajerski dnevniki objavili razglase, ki pravijo, da so po naredbi ministra za prehrano poklenili vrtnarji letos začeli v glavnem gojiti povrtnino mesto cvetja. Na ta način se je mogla namreč zagotoviti preskrba prebivalstva s povrtnino. Prav zato pa je nemogoče, da bi vrtnarji mogli za materinski dan oddajati cvetje. Prebivalstvo naj to upošteva in naj ne oblega vrtnarjev za ta dan z željami po cvetju in naj jih ne moti v delu.

Kokoška kuga na Štajerskem. Graška »Tagespost« prinaša daljši članek z opozorilo, kako je treba varovati perutnino pred kokoško kugo, ki se je na nekaterih krajih na Štajerskem sedaj pojavila. Članek podrobno obravnava bolezenske znake in poudarja, da kuga napada zlasti kokoši, purane in fazane, pa tudi gos in rabe. Bolezenske klice so v krvi in jih bolele živali razširjajo z blatom in nosno sluzjo. Lastniki zbolelih živali so dolžni prijaviti primere oblastem. Ker ni nobenih zdravil za to bolezen, se živali same pozdravijo ali poginejo. Da se bolezen ne širi naprej, je najboljša, da se kokoši povsod tam, kjer je kuga že v bližini, zaprejo, hkrati pa je treba redno pregledovati, če živali kljub temu niso zbolele.

Z železnim križcem II. stopnje je bil odlikovan vojak Waldefried Raulk iz Krškega.

Poroke. V Celju so se poročili: Jožef Križanec in Antonija Herček, oba iz Celja, Stefan Grosek in Marija Golob iz St. Jurja ob j. žel., Franc Podjavoršek in Marija Pratermer iz Nove vasi, Jožef Miklič iz Krone ob Brabi in Ljudmila Mastnak iz Celja.

Nevarna padec. 39 letni kurjač dež. žel. Fr. Šijanec iz Maribora je padel s kolesa tako nesrečno, da je dobil nevarne poškodbe na prsih in trebuhu.

Huda nesreča. Ključavničarski mojster Leopold Romih iz Maribora si je pri delu presakal žilo odvodnice in se zdravi v mariborski bolnišnici.

Poroke. V Mariboru so se poročili: Paul Hager, železninar in Brigita Purjač, Ivan Hauptman, organist, in nameščena Roza Znidar, slikar Karl Weingerl in Ana Podjavoršek, hišnica, pomožni delavec Franc Javšovec in tkalka Angela Jurečko, zidarski pomočnik Franc Cvetko in hišna pomočnica Marija Lazar, kovač Vid Sveneč in Kristina Materer, knjigovodja Ivan Herk in nameščena Alojzija Justnik, gradbeni delovodja Franc Zorko in predilja Marija Benedik, pomožni delavec Ivan Mezgec in tkalka Jožefina Lipovšek, podnarednik Kurt Rödel in Marija Frühwald, hišnica, podnarednik Matija Bahler in trgovska pomočnica Helena Maahs, ključavničar Tomaž Gruber in Marija Pristovnik, prodajalka, gostilničar Ivan Antolič in gostilničarka Amalija Kotnik. V Gornjem gradu so se poročili v zadnjem četrtletju: Alojzij Urnavt in Ana Sporn, Avgust Čretnik in Ana France, Ludovik Verdnik in Angela Lamprecht, Ivan Rihter in Franciška Grudnik, Franc Česnovar in Marija Pirnat, Alojzij Šober in Elizabeta Breitenhaler, Jožef Polajšar in Ana Tomineš, Rafael Osolnik in Marija Vršnik.

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli: 51 letni trgovec Janez Plaška, 77 letni urar Bogomir Anrather in 5 letni Bogo Mlinarič. V Dobrni so umrli: 72 letna Katarina Vengust s Klanca, 69 letni Michael Cvikel od Sv. Janeza, 60 letna Franciška Glušič iz Lipja, 65 letna Marija Grabnar iz Lopatnika, 43 letni Franc Podpečan in 77 letni Matevž Gorečan, oba iz Preleka, 81 letna Helena Grobelnik iz Zavrha. V braslovski občini so umrli: 52 letna kmetica Marija Sander iz Parizelj, 77 letna preužitkarica Apolonija Povše iz Orle vasi, 91 letna preužitkarica Marija Erjavce iz Zg. Gor. ter 69 letni posestnik Vincenc Gorenko iz Sp. Gor. V Boh. Bistrici je umrla upokojena strokovna učiteljica Rozi Ledinek iz Radvania pri Mariboru.

Poroke. V Braslovčah so se poročili: Pavel Rovšnik in Marija Očanova, Anton Dobnik in Marija Rihterjeva. V Selnici ob Dravi sta se

Ducejeve nagrade dvojčkom

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncem Zobeu Janezu in Justinu v Dolenji vasi 105 ter Kuntlju Janezu in Frančiški v Kleonoviku ob priliki rojstva dvojčkov nagrado v znesku po 600 lir.

Ljubljana

Koledar

Torek, 18. velikega travna: Erik, kralj in mučenec; Aleksandra, devica in mučenica; Vencanji, mučenec.

Sreda, 19. velikega travna: Pudent, spoznavalec; Pudencijana, devica; Celestin V., papež.

Obvestila

Javne produkcije gojenecv žole Glasbene Matice so najlepše in najboljše zrcalo vestnega in intenzivnega dela v tej naši najstarejši glasbeni šoli. V tekočem šolskem letu bo skupno 11 javnih produkcij, na katerih se tako rekoč polaga račun notranjega dela. 9 produkcij se je že izvršilo, 10. produkcija bo jutri, v sredo, dne 19. t. m., ob 18 v mali filharmonični dvorani, in to bo zadnja instrumentalna produkcija v tekočem šolskem letu. Sredi meseca junija bo še ena produkcija. Na tej pa bo nastopil šolski zbor Glasbene Matice in dva gojenca solopskega oddelka. Za jutrišnja produkcija se dobi podrobni spored v Knjižarni Glasbene Matice. Opozorjamo na točni začetek ob 18.

Posvetitev mož in žena — mater in očetov brezmadežnemu Marijinemu Srcu bo v nedeljo, 23. t. m., ob petih popoldne po vseh farnih cerkvah v Ljubljani. Naj bi se vsi možje in žene udeležili teh posvetitev, vsak v svoji farni cerkvi. — Naj bi te pomembne posvetitve mož in žena pomenile najglobljo pripravo za spravno-spokorni dan 29. maja in na splošno posvetitve dne 30. maja t. l.

Zupni uradi, oskrbite pravočasno posvetilno molitve, ako jih še nimate.

Velika Marijanska akademija ljudskih šol bo v nedeljo, 23. t. m., ob 11 v unionski dvorani. Spored je pester in lep, zato vabimo zlasti starše, da se v čim večjem številu udeležijo te akademije in dajo priznanje prizadevanju otrok. Vstopnice so v predprodaji v trgovini Sfiligoj, Frančiškanska 1.

Vstopnice za frančiškansko gledališče za predstavitev svetovno znanega misterija velikega francoskega književnika Claudela »Marijino Oznanjenje« se dobe v predprodaji v trgovini Sfiligoj.

Ljubljansko gledališče

Drama

Torek, 18. maja ob 18.30: »Jesen«. Red Torek.

Sreda, 19. maja ob 18: »Jorijeva hči«. Premiera. Red Premierski.

Četrtek, 20. maja ob 17: »V času obiskanja«. Zaključna predstava za šolsko mladino.

Petek, 21. maja ob 15: »V času obiskanja«. Zaključna predstava za šolsko mladino.

Opera

Torek, 18. maja ob 18: »La Bohème«. Izven. Gostovanje Mafalde Favero. Cene ob 60 lir navzdol.

Sreda, 19. maja ob 16: »Evgenij Onjegin«. Izven. Zelo znižane cene od 20 lir navzdol.

Četrtek, 20. maja ob 18: »Madame Butterfly«. Izven. Gostovanje Mafalde Favero. Cene od 60 lir navzdol.

Petek, 21. maja: Zaprto.

Obvezno cepljenje proti kozam

Kakor smo že poročali v časopisih, bo v tekočem tednu pregled vseh cepljencev preteklega tedna, in sicer na istem mestu in ob istem času, kot so bili cepljeni. Starše ponovno opozarjamo, da je tudi pregled ravno tako važen kakor cepljenje samo. O uspešnem cepljenju dobijo starši pisмено potrdilo, ki ga morajo skrbno čuvati, da ga pri vpisu otroka v prvi razred lahko predložijo solski oblasti. Ker nekateri starši v preteklem tednu niso prinesli svojih otrok k cepljenju in to deloma iz utemeljenih razlogov, deloma pa iz pozabljenosti, opozarjamo, da bo za te zamudnike izjema o priliki pregleda tudi naknadno cepljenje.

poročila Ivan Flajšer in Terezija Ranerjeva, oba iz Kapfenberga.

Dve smrtni nesreči. Dva podčastnika sta se odpravila v spremstvu nameščena Katholniga na goro Wilde Klamm. Pri plezanju je kamen padel na podčastnika Oskarija Ratza. Ranjenec je zgrmel 25 m globoko v potok. — Na Seme-ringu je vlak povozil sprevodnika Jožeta Glas-erja, ki je kmalu nato izdihnil v bolnišnici v Mürzschlagu.

Edgar Wallace:

Žabar s krinko

»Gospoda,« je dejal Joshua Broad ter stopil naproti vstopivšim možem, »kličem vas za pričo, da sem usmrtil tega moža v samoočrambi. On je žabar številka ena! Njegovo ime je Harry Lime in je angleški kaznjeneč!«

»Saj sem vedel, da je Harry Lime,« je dejal Elk.

Broad se je sklonil ter segel z roko pod možev telovnik.

»Da, mrtve je. Zelo mi je žal, da sem vas oropal vašega plena, toda bilo je na vsak način potrebno, da sem ga usmrtil, kajti eden izmed naju je moral umreti to noč!«

Elk je pokleknil zraven nepremično ležečega neznanca ter začel odstranjevati odurno gumijasto krinko.

»Tukaj so usmrtili Genterja,« je dejal Dick Gordon tiho. »Ali vidite ta stranjen plin?«

Elk je pogledal na valje ter prikimal. Nato pa se je obrnil h gologlavemu Amerikancu.

»Saul R'Morris, če es ne motim?« je rekel.

Joshua Broad je prikimal. Elk se je popraskal po bradi ter pogledal na ležečega žabarja.

»Sedaj pa žabar, da vidimo tvoje lice!« je rekel in odvzel krinko ležečemu žabarju.

Zagledal se je v Johnsonov filozofski obraz.

42.

Joshua Broad pripoveduje.

Sončna svetloba je sipala bogate žarke v mavrtceški dvorec. Posoda, na kateri je bil prinešen zajtrk, je še stala na mizi, ko je začel Amerikane s svojim pripovedovanjem.

»Moje ime je, kakor ste, gospod Elk, pravilno uganili, Saul Morris. Z moralnega stališča sem zločinec, čeprav mi v zadnjih letih ne morete očitati nobenega zločina. Rodil sem se v Hartfordu v državi Connecticut v Združenih ameriških državah.

Nočem vas žaliti s tem, da bi vas prosil naklonjenosti za svoj poklic. Prišel sem namreč na svet s spretnimi prsti in veliko željo po bogastvu, katerega pa si ne bi mogel sam prislužiti na pošten način. Niso me pokvarili ali vodili v skušnjave drugi, tudi slabe družine nisem imel. V jedru je bila moja življenjska pot precej različna od življenjske poti ostalih zločincev.

Študiral sem bančne vloome tako, kakor študira na primer zdravnik anatomijo, ter se pri tem temeljito sezna-

nil z najrazličnejšimi konstrukcijami jeklenih bančnih omar. Ko sem se že odločil za takšno pot, sem delal potem pet let v največji angleški tovarni za jeklene omare, v Wolverhamptonu. Ko sem bil pet in dvajset let star, sem se vrnil v Ameriko ter si nabavil garnituro prvovrstnega vlomilskega orodja, ki me je stalo nekaj tisoč dolarjev.

S tem orodjem sem vlomil, prosim, čisto sam, v Deveto Narodno banko. Ta prvi vlom mi je dal tri sto tisoč dolarjev izkupička. Ne bom vam našteval vseh svojih številnih vlomov. Nekateri sem že pozabil, drugi pa nevažni in so povezani s prevelikimi razočaranji; in prav zaradi teh jih ne omenjam. Dovolj je, če povem, da razen mojega osebnega priznanja ni nikjer nobenega dokaza za mojo krivdo. Moje ime je bilo v zvezi le z enim edinim ropom in to je bil vlom v jekleno omaro na ladji »Mantania«.

Bilo je leta 1898, ko sem šlišal, da vozi ladja »Mantania« v Francijo štiri in petdeset milijonov frankov v papirnatih bankovcih. Denar so, preden so ga natovorili na ladjo, dali v hidravlično stiskalnico, da bi zmanjšali obseg denarja. Zložen je bil v dveh le-senih zabojih. V enem zaboju je bilo pet in trideset zavojev, v drugem pa dvajset. Vsak zavoj je imel po tisoč frankov.

Ladja bi morala dospeti v neko francosko luko, menim, da je bil do-ložen za to Le Havre, kajti preko-

oceanske ladje takrat še niso prista-jale v Cherbourg. V tistem času je bil vlom že namreč izvršen. Preskrbel sem druga zaboja enake velikosti ter ju pustil v jekleni ladjski shrambi. Vsem se je zdelo, da je vse v redu. Na mojo nesrečo pa je naš parnik ob-obal Irsko izgubil med vožnjo krilo ladjskega vijaka. Kapitan je ukazal, da bo parnik pristal v Southamptonu, ne da bi nadaljeval pot v francosko luko. Vsaka nadaljnja sprememba na-črta bi zmedla moža mojega poklica kot častnika sredi bitke. Tudi jaz sem postal zaradi te izpremembe negotov. Imel sem pomagajca; pri tako obsež-nem podjetju je bil pač potreben. Ta možak je pozneje umrl za delirijem tremensom. Ker mi je bil možak iz-redno potreben, sem mu seveda tudi vse zaupal, kar je bilo v zvezi s ceim načrtom in izvedbo ropa.

»Harry Lime?« je vprašal Elk.

Joshua Broad-Saul Morris je od-kimal.

Rimska presoja prehodnega vojnega razdobja

»Italija bo nadaljevala z bojem do končne zmage, pa naj stane kar hoče,« odločno zagotavljajo vsi

Posebno poročilo, ki ga je te dni poslal uglednemu madžarskemu listu »Pester Lloyd« njegov dopisnik iz Rima, se bavi s položajem v sedanji prehodni dobi vojne, kakor ga ocenjuje na pristojnih rimskih mestih, ter piše med drugim:

V rimskih pristojnih krogih in po italijanskem časopisju se očitno prizadevajo, da bi čim točneje razložili, kako od italijanske strani presoja položaj v sedanji prehodni dobi med dvema važnima vojnima obdobjema.

Troje važnih ugotovitev

Pri pojasnjevanju sedanjega stališča v prvi vrsti poudarjajo, da se je vojna med Anglosi in ošmima državama v zadnjih treh letih odigravala skoro izključno le v Afriki, iz česar sklepajo, da so anglosaške sile pri svojih prizadevanjih, kako bi čimbolj zadele os, zlasti pa še Nemčijo, ostali doslej še vedno samo »na periferiji« in da se jim še vedno ni posrečilo, da bi vojskovanje prenesli na evropska tla.

Drugič opozarjajo na dejstvo, da so Italijani in njihovi zavezniki po treh letih vojne v Afriki še vedno kar najbolje pripravljeni na boj, da razpolagajo z velikimi množinami najmodernejšega orožja in da so še daleč od tega, da bi bili dokončno premagani in zlomljeni, česar se sovražnik tako veseli.

Tretjič tudi pri tej priliki spominjajo na okoliščino, da so imele osne sile v Afriki daleč manj vojaštva, orožja in ostalega vojnega blaga kakor pa nasprotnik. Pri tej priliki je znani italijanski časnikar Virginio Gayda zapisal nemalo zanimivo pripombo, da so Anglosi zadnje čase razpolagali v Tuniziji z velikim številom letal, dočim so bile osne letalske sile na tem bojišču po številu neprimerno manjše. Ta številna premoč nasprotnikovih sil v Tuniziji — pripominjajo v tukajšnjih rimskih krogih dalje — pa se je še povečala sprčo dejstva, da se je os morala posluževati sicer važne, a sovrtažnikom napadom zelo izpostavljene poti za pomorske prevoze.

Ravnanje s tujimi delavci v Nemčiji

je najboljša propaganda za Nemce, saj temelji na dejstvih in ne le na besedah

Berlin (CE). Naj svet govori o Nemcih kar koli, nečesa jim prav gotovo ne more odrekati, namreč njihove izredne organizatorične sposobnosti. Moč Nemčije v mirnem času, se mnogo bolj pa v vojni dobi, temelji v prvi vrsti na organizaciji. Organizirani celotni vojni in vojaški stroj, urediti proizvodnjo, promet, prevozno službo, oskrbo, organizirati zasedeno ozemlje in ljudske množice, da bi bila proizvodnja čim večja, da bi čimveč naredili, da bi čimbolj poskrbeli tudi za tiste, ki so pomoči potrebni, t. j. za socialno skrbstvo — vse to so vprašanja, ki jih ni mogoče kar tako lahko rešiti, to so naloge, za katerih rešitev je v prvi vrsti potrebna organizatorična sposobnost.

Organizirati Nemce same ni tako težko, zakaj njim je prirojena disciplina, ki je pri vsaki organizaciji bistvenega pomena. A Nemcem je uspelo organizirati tudi tujce.

ne samo domačine. Res, danes živi v Nemčiji več milijonov tujih delavcev, ki so prišli iz najrazličnejših evropskih dežel, z zasedenih področij, kakor tudi iz prijateljskih in zaveznikskih držav.

Ko se je vnela vojna in se je pokazala potreba po nadomestitvi tistih, ki so bili poklicani pod orožje, s tujimi delavnimi močmi, se Nemčija ni znašla morda pred kakšno njej čisto novo nalogo z vsemi neznankami, ki bi se utegnile pojaviti. Že leta 1939 je nemško gospodarstvo prevzelo okrog 170.000 tujih delavcev, ki so bili potem porazdeljeni po najrazličnejših poljih udeleževanja v Nemčiji. Zelo važna in ne lahko rešljiva organizacijska naloga je bila

socialno skrbstvo

za tuje delavce. To nalogo so zaupali nemški delovni fronti, edini pristojni organizaciji, ki je edina sposobna to nalogo na široki podlagi tudi rešiti tako, kakor je treba.

Eno prvih vprašanj, ki se je pri tej priliki pojavilo, je bilo

vprašanje stanovanj

za te delavce. Nemški delavci, ki so svoje delo morali zapustiti, ker so jih poklicali k vojakom, so imeli svoje lastno stanovanje, ki ga, čisto razumljivo, niso mogli odedoptiti tujcem, ki so jih prišli nadomestiti. Zato so veliko večino tu-

Vloge in možnosti se bodo zamenjale

Če upoštevamo vse te omenjene okoliščine, pridemo do zaključka, da je po vdaji Tunizije nastal razmeroma zelo dober položaj. Osne sile — pravijo dalje v rimskih krogih, bodo zdaj na evropski celine lahko uživale vse one prednosti glede prometnih zvez in oskrbovanja, ki so jih doslej imeli Anglosi na afriški celine. Pri nadaljnjem poteku vojne se bodo torej vloge in možnosti zamenjale, to se pravi, zasukale se bodo v prid osnim silam.

Kar še posebej zadeva Italijo, piše Gayda v »Giornale d' Italia« bo zdaj lahko na njenem narodnem ozemlju ostalo in bo tam zbrano vse tisto orožje in vojno blago, ki je bilo doslej raztreseno po štirih bojiščih v Afriki in se je deloma izgubljalo tudi pri težavnih prevozih čez morje.

Italija pa ne misli samo na obrambo

Poleg tega, da bo Italija znatno okrepila svojo obalno obrambo, misli tudi na tiste napadalne napore, katerih izvedba je doslej trpela sprčo dejstva, da se je Italija morala vojskovati v Afriki. Italija se bo odslej lahko dalje vojskovala na bistveno krajši črti in pri tej ne bodo več izpostavljene nevarnosti, ki so v zvezi s prevažanjem vojaštva in orožja čez morje.

Pri obrambi domačih tal bodo

s srcem sodelovali vsi Italijani

in se bodo borili odločneje in še bolj zagriženo, ko kdaj koli. Vse izjave, ki so jih dali na pristojnih rimskih mestih in katerih glavni smisel sem skušal podati v tem svojem poročilu — piše poseben rimski dopisnik — pa se začnajo in končujejo z zagotovitvijo, da bo Italija, naj stane kar hoče, nadaljevala z bojem do končne zmage.

jih delavcev naslanili v nalašč zanje zgrajenih taboriščih, po barakah, ali pa tudi v večjih zgradbah, ki so bile postavljene v ta namen. Ta njihova bivališča so navadno v bližini krajev, kjer so delavci zaposleni.

Sedaj se je njihovo število še naprej hitro večalo. Hrano jim delijo v skupnih kuhinjah in to zlasti tudi še zaradi tega, ker si nekateri ne morejo sami preskrbeti hrane, ko na primer ne znajo nemškega jezika in nemških običajev. Hrana sama je prav takšna, kakor jo dobivajo tudi nemški delavci, raje se obilnejsa, če delavci opravljajo težja dela.

Posebno pozornost je nemška delovna fronta posvetila

razvedrilu in počitku po napornem delu.

Stvarjalno silo vsakega posameznega delavca daje počitek, raznovrsten sport in razvedrilo sploh. Tuji delavci morajo čutiti udobje — poudarja CE —, morajo biti zadovoljni s svojim položajem in se morajo iznebiti misli, ki bi jih utegnile povzročiti njihova oddaljenost od domovine in svojcev. Zato organizacija »Kraft durch Freude« prireja gledališke predstave in koncerte, ki jih predvajajo čisto tuji igralci in pevci, daje delavcem knjige in časopise, prireja zanje posebne športne prireditve itd. Lansko leto je bilo prirejenih nad 11.000 gledaliških in raznih drugih predstav, ki se jih je v celoti udeležilo okrog štiri milijone tujih delavcev.

Vsak delavec seveda tudi uživa prav takšno zavarovanje in zdravniško pomoč

kakor nemški delavci.

Nemške oblasti upajo — in to ne zaman —, da si bood s takšnim ravnanjem, ki je v vsakem oziru popolno, pridobile zaupanje in priljubljenost pri vseh evropskih delavskih razredih. To je tudi njihova

najboljša propaganda,

saj temelji na dejstvih in ne le na besedah.

»Slov. dom« v vsako hišo!

385

Včasih je Ligija v tišini vita zaspala, on pa je sedel ob njej ter gledal njen blede obraz, ki zdaj ni bil več tako lep kakor obraz tiste Ligije, ki jo je bil srečal v Aulovi hiši. Zlatolasa Eunika, ki ji je prinašala cvetje in ji s preprogami odevale noge, se je ob njej zdelala kakor bajno božanstvo. Toda Vinicij, ki je zdaj ljubil njeno dušo, jo je imel še rajši kakor tedaj, in ko je bdel nad njenim snom, se mu je zdelo, ko da varuje zaklade vsega sveta.

385

386

Apostol Peter, ki se je z ostanki kristjanov še vedno skrival v Rimu, se je nekega večera oglašil v Petronijevi hiši. Ligija in Vinicij sta mu pohitela naproti ter mu objela noge. Apostol ju je ginjčno pozdravil, saj mu ni ostalo več dosti ovčic od črede, ki jo je nekdaj pasel v tem mestu. Vinicij in Ligija sta opazila, da so mu v stiski zadnjih časov lasje docela pobeledeli, da je čisto sključen in da se mu na obličju kaže taka žalost, kakor da je sam pretrpel vse muke, skozi katere so morali njegovi učenci.

Vinicij ga je začel prositi, naj odide z njima iz Rima na Sicilijo. Toda apostol mu je dejal:

»Prav je, da grem za svojo čredo. Moje delo se bliža koncu, počitek pa bom našel samo v Gospodovem domu.«

Potem ju je blagoslovil s stisnjenimi rokami in odšel.

386

Porazna socialna razodetja iz Anglije

Lizbona, 17. maja. s. Z. izidom raziskave, ki naj bi ugotovila življenjsko raven družabnih slojev v Angliji, se londonsko časopisje še vedno bavi, zlasti zdaj, ko so to vprašanje že obravnavali listi nevtralnih in ošnih držav. Londonski časopis »Economist« se vrača k temu predmetu, in pravi da so najzlastnejše življenjske razmere, ki so jih doslej poznali le maloštevilni zdravniki in prav tako maloštevilni uradniki, postale po objavi izida raziskave znane vsej angleški javnosti. List poudarja, da se je beda revnih angleških ljudskih slojev pokazala zdaj očitno in zato zdaj ves svet ve, da je v Veliki Britaniji plast ljudstva, ki ne živi, pač pa samo še živetari in ki je dosegla stopnjo nedopovedljive degeneracije. Otroci brez moralne vzgoje in brez lastnega nadzorstva, ki lažejo, preklanjajo in pa kradejo, ki so na najnižji stopnji telesnih in mo-

ralnih čednosti, matere čisto brez moralnega čuta — to je strahotna slika prebivalstva po velikih angleških mestih. To je — končuje svoja izvajanja člankar v omenjenem listu — uspeh slabega družabnega reda, ki bi ga bilo nujno potrebno spremeniti, da bo Anglija mogla govoriti o kakšnem socialnem napredku.

Čudno Churchillovo priznanje

Lizbona, 17. maja. s. Iz Washingtona poročajo, da je imel Churchill govor po radiu, ki je bil posvečen angleški domači straži. V svojih izjavah se je angleški ministri predsednik spomnil težav, ki jih je morala Anglija po Dunkerqueu premagati, ter podal tole dragoceno priznanje: »Sele julija 1941 se nam je posrečilo spraviti čez Atlantsko morje milijon pušk in tisoč poljskih topov ter veliko zalogo streliva, ki sta nam ga dala kot nujno in dragoceno pomoč ameriška vlada in ameriški narod.«

CONRAD RICHTER: PLANJAVA

»Stari polkovnik,« je nekdo zamrmral čez nekaj časa.

Ljudje so se spogledovali in strmeli na prikazen. Tedaj sem razločil stricevo nezamisljivo postavbo: starec v sivi suknji, preveliki za njegov upadli život in pleča, v hlačah, zataknjenih v škornje, rjave od prahu, je sedel v svojem priljubljenem rogatem srebrnem sedlu. Bil je brez orožja. Kdo mu je bil pravil o Brocku, ne vem. Jezdil je bil s Cross B-ja' naravnost preko planjave, preko zarastlih grebenov, kjer ni tekla nobena vozna pot. Njegov rdečerjav konj je bil visoko preko kolen pokrit z blatom, do koder je bil mukoma bredel zahrbtni Puerco. Iz sedla štrlela volnena navajska odeja je bila temna od potu.

Kmalu za tem se je ustavil poleg nas. Njegova velika glava z dolgimi sivimi brki je bila nagnjena naprej na umazano perilo prs. Zdelo se je, da so nas njegove izsušene oči gledale od tam daleč v njegovi glavi, kjer je življenje zavzemalo končno stanje. Nisem bil opazil, da bi bila v njih sled prepoznanja za katerega koli izmed nas. Po vsej pozornosti, ki mi jo je kazal, bi mogel biti tujec zanj, ne pa Brewtonove kryi.

»Kje je Brock?« to je bilo vse, kar je vprašal.

Ljudje so v zadregi menali. Nekdo je omenil cañado. Nekaj trenutkov so njegove stare oči zrlle na pusto umazano bajto, simbol vsega tega, kar je sovražil in kar mu je bilo prineslo bol in tragedijo. Naenkrat so siva nagubana kolena nalahno stisnila konja: njegovi stari prsti ne več kot kosti, žile in koža, so pritegnili vajeti in utrjeni rdečerjavi konj se je pričel premikati. Sheriff ga je prijel za uzo.

»Dokler ne pride sodnik Chamberlain,« je dejal, »ne smete iti tja dol!«

Za hip se je zdelo, da ga stric ni razumel. Kot bi to ime potrebovalo dalj časa, preden je prodrlo v tisti notranji prostor njegovega bitja, kjer je še tlela žerjavica življenja. Nato je dvignil svojo kuštravo glavo liki biku-vodniku, kadar zavoha vodo. Nikdar ga nisem bil videl, da bi jo vzdignil tako počasi. Toda ko je pokazal svoj obraz, se me je polotil občutek, za katerega mi manjka besed! Nekaj, kar me je spominjalo na porajališče burje in bliska, sem videl na tem starem borcu proti Indijancem. Ze se je bila pričela mržnja izlivati iz njegovih smolnatih črnih oči, njegov obraz je bil zopet popisan z vsemi tistimi nepozabnimi črnimi črtami drzne, skoraj splahnele vole in trdosrčnosti.

Sedaj ga ne bi moglo zadržati niti ducat sherifov. Tudi nihče izmed nas ni tega poskušal ali mu prigovarjal, ko smo ga opazovali: strumno vzravnani v sedlu, z navzdol spuščeno desnico ob strani, kot je to bila njegova navada še iz vojaških let, je jezdit sam dol v cañado, od koder smo komaj čuli slaboten klic umirajočega, ki ga je opozarjal iz nesterske bajte, da se ne bo nikdar živ predal sodišču, da starec ni njegov oče in da bo, če se bo še bližal, zbil na tla v jezdeca in konja.

Stric ni odgovarjal. Edina sprememba, ki smo jo opazili na tem osamljenem jezdecu, je bilo vzravnavanje v sedlu. In čeprav sem bil dve sto yardov v stran ter mi je kazal hrbet, sem čutil, kot bi se bil čas pomaknil za dvajset let nazaj in bi se goščava plevela, v kateri so sedaj bivala kače klopotče, pretopila v zelena posestva; in skoraj videl sem valovanje rjavih antilop, ki se je dvigalo in padalo preko stricevega morja trave.

Samo nekaj minut je bil v bajti, pa je že prišel ven in mi zaukazal priti z grmečim glasom starih časov. Prispel sem tja. Nek neobrit mož je sedel na tleh, naslanjajoč se na steno. Poleg njega je ležala puška in samokres. Njegov rumeni lasje so se kodrali kot otroški. Ves čas se je norčeval iz mene. Roke so se